

Funkční styly a slohotvorní činitelé

Slohotvorní činitelé

- každý jazykový projev vzniká za určitých konkrétních podmínek – vliv na jeho výstavbu
- slohotvorní (stylotvorní) činitelé – podmínky (okolnosti) jazykového projevu
- 1) **objektivní činitelé** (styly obecné platnosti)
 - podmínky na autorovi nezávislé
 - a) funkce projevu
 - b) prostředí – veřejný / neveřejný (soukromý) projev
 - c) forma – mluvený (ústní) / písemný projev
 - d) připravenost – připravený / nepřipravený projev
 - e) adresát – kontakt přímý / nepřímý (monolog -rozhas/ dialog-telefonát)
 - **Písemný projev** je přehledný, členěný na odstavce; má hutnější větnou stavbu a používá více termínů než projev ústní; není zapojen do situace; neexistuje přímé spojení se čtenářem - nutné úplnější vyjádření; spisovná čeština
 - **Mluvený projev** umožňuje bezprostřední styk s posluchači; je úzce spojen se situací; vyjadřuje se mj. zvukovými prostředky řeči – tempo řeči, zabarvení hlasu, mimika, gesta; je méně přehledný než písemný projev; spisovná i nespisovná čeština, bez knižních slov, volnost ve stavbě vět
- 2) **subjektivní činitelé** (individuální styl)
 - okolnosti, které plynou přímo z autorovy osobnosti
 - a) povahové rysy, psychický typ, momentální stav
 - b) biologické faktory: pohlaví, věk
 - c) dosažené vzdělání, profese, zájmy, zkušenosti
 - d) jazykové dovednosti (slovní zásoba)

Funkční styly

- 1) **Styl prostě-sdělovací** (hovorový)
 - běžná slovní zásoba, jednoduché věty;
 - výskyt: běžné rozmluvy, zprávy, oznámení, upozornění, jednoduché popisy a vyprávění
- 2) **Odborný styl** – termíny, ustálené slovní obraty; používá se v úředním a obchodním styku a v administrativě
 - a) **praktický odborný styl** (administrativní)
 - při projednávání pracovních otázek ve výrobě a administrativě
 - ve úředním, obchodním styku
 - závazná a speciální sdělení -sdělení musí být ve formě umožňující snadné zpracování
 - mnoho ustálených prostředků a formulací (obchodní korespondence, úřední styk)
 - b) **vědecký, naučný styl**
 - odborné výzkumné a vědecké práce
 - cíl -podat přesné, výstižné a úplné poučení o zkoumaném jevu
 - záleží na přesnosti a jednoznačnosti- užívání vědecké terminologie
 - náročné pojmy- není určen laikům
 - popularizační práce pro laiky - neuzivá se příliš speciální terminologie (vysvětlení termínů v textu) a vyjádření se oživuje
- 3) **Publicistický styl**
 - funkce sdělná, přesvědčovací, získávací
 - a) **styl sdělovacích prostředků**
 - noviny, časopisy, internetová média; funkce informativní
 - vyznačuje se zajímavými nadpisy článků (aktualizace), jednoznačnost, srozumitelnost
 - články, interview, komentáře, fejetony, reportáže, recenze
 - b) **řečnický styl**
 - oficiální veřejné mluvené projevy, funkce přesvědčovací, sdělná
 - publicistické pořady v rozhlasu a televizi
 - využívání řečnických prostředků - důraz a spád řeči, řečnické otázky
- 4) **Umělecký styl**
 - zvláštní postaven, výskyt v žánrech uměleckého stylu
 - zahrnuje všechny vrstvy národního jazyka (spisovný jazyk, nářečí, obecná čeština)
 - způsob využití jazykových prostředků je rozmanitý – v závislosti na autorovi (ich/er –forma)
- 5) **Administrativní styl**
 - styl informativní a věcné komunikace, někdy se též označuje jako jednací či úřední
 - zaměřen především na fakta a na jejich sdělení
 - autor ustupuje do pozadí
 - požadavky: výstižnost, snadnost a rychlost vypracování a jednotnost. Forma je převážně písemná.
 - znaky: stručnost, heslovitost, přesnost, stereotyp → fráze, klišé.